הדוחות מופיעים בספר "ההגו"ת המדיני של הנהלת הסוכנות היהודית לא"י" (ממ. הספריה 1016
עמ' 41, 64, 69)
* "שני" המכתבים חתומים הב"ג ומ"ש

יום שלישי, ט' בתשרי תרצ"ח, 14.9.37

נסרק
"דבר" [illegible] 14/9/37

מפרשת מלחמתה המדינית של הנהלת הסוכנות

פרקים מהדו"ח של המחלקה המדינית לקונגרס העשרים ולמועצת הסוכנות היהודית

X עבודה עברית במשק הממשלה

שאלת הבטחת חלקו ההוגן [illegible] של הפועל העברי בעבודות ובשרותים הממשלתיים, אשר עמדה תמיד על סדר יומה של המחלקה המדינית, נעשתה חריפה ביותר בימי המהומות. עוד בראשית שנת 1936 הוזמן למחלקת העבודה של הסוכנות היהודית פקיד שתפקידו יהיה לטפל בכל מערכת השאלות הקשורות בהכנסת עבודה עברית למפעלי הממשלה ולכל מפ[illegible] הים. טיפול מיוחד וממרוכז זה [illegible] לאותה מידת ההצלחה שהושגה. כבר נזכר לעיל, כי בתקופה שקדמה לפני הרמים של אפריל 1936 פתחה המחלקה המדינית במשא ומתן [illegible] הממשלה על הכנסת עבודה עברית לשרותי הנמל, אולם לא הגיעה לתוצאות חיוביות. במשך אותה תקופה נעשה גם נסיון להגיע לידי [illegible] עם [illegible] בדבר קביעת חלקו של הפועל העברי בעבודות [illegible] ע"י מחלקת העבודות הציבוריות ובדבר השיטות שיש לנקוט בהן כדי להבטיח כי העבודה העברית תקבל באמת את החלק המגיע לה במשק זה. קוראי הדינים־וחשבונות של המחלקה המדינית לקונגרסים הקודמים יזכרו כי א[illegible] שה[illegible] זה נקבע ע"י הנציב העליון לשנת 1932 בשיעור 30 — [illegible] אחוז של שכר העבודה, לא נתקיים למעשה גם השיעור המצומצם הזה. יתר על כן, הממשלה ראתה את הסידור הזה [illegible] כדבר שבגדר נסיון והסוכנות היהודית [illegible] לא היתה מרוצה

בעבודה הזאת, נתגלה קושי חדש לרגל סירוב הממשלה להנהיג במקרה זה את שיטת העבודה הקבלנית במקום העבודה היומית שהיתה נהוגה בנמל. היא הסכימה לקבל מספר מצומצם של פועלים יהודים, כל אחד בפני עצמו, על מנת להעסיק אותם באותם התנאים שבהם עבדו הפועלים הערבים. הסוכנות צריכה היתה להסביר כי לפי שהוכח ע"י הנסיון, יכולים פועלים יהודים להצליח בעבודה שלא הסכינו בה מקודם ולהשתכר שכר הוגן למחיתם מבלי לייקר את העבודה בשביל הצרכן, רק אם יותן להם לעבוד בקבוצות מאורגנות שתקבלנה שכר באופן קבלני. אך כל ההוכחות לא הצליחו לשבור את המסורת הנוקשה. ובאפריל 1936 קבלה הסוכנות היהודית תשובה שלילית.

[illegible] המהומות נתנו הזדמנות לחידוש המשא ומתן. בחודש אבגוסט הגיעו העניינים בנמל חיפה לידי משבר. בבית איומים בהסון עלה בידי מארגני השביתה הערבית להוציא מהעבודה את כל הספנים והסוורים הערבים וחלק גדול מהסבלים. שביתה זו נמשכה ימים אחדים, אולם היא לא הצליחה לשתק את העבודה בנמל. מיד הוגדל מספרם של הספנים והסוורים היהודים והם הצליחו לקיים את השרותים בסדר נסור. הסתדרות העובדים הכללית גייסה גם פועלים ערבים, הנוטים שלום ליהודים, במקום הסבלים שנצטרפו לשביתה הנזעית. מאחר שנתברר, כי הנסיון לשתק את נמל חיפה נכשל, נתרופפה שליטת תעמלני השביתה על פועלי הנמל הערבים ואלה החלו חוזרים לעבודה. אז נתחדשה הדרישה הן מצד הסוכנות היהודית והן מצד המוסדות היהודיים המקומיים בחיפה להכנסת מספר ניכר של פועלים יהודים לעבו־

כי העובדה שהיהודים מהווים רק 8 אחוזים מכל מספר העובדים ברכבת מהווה סכנה רצינית לבטחונו וליציבותו של השרות במקרה של משבר פוליטי. אזהרה זו נתאמתה. באבגוסט 1936 גבר לחץ מארגני השביתה על עובדי הרכבת הערבים ורבים מהם עזבו את העבודה בגרמם הפרעה רצינית למהלך הרכבות. הסוכנות היהודית הציעה לממשלה את שירותם של מספר פועלי רכבת יהודים בעלי נסיון, אשר רוכזו לתכלית זו בחיפה, כדי לעמוד הכן לפעולה. אולם הממשלה לא השתמשה בשירותם של אנשים אלה, אעפ"י שדבר נוכחותם בחיפה היה אחד הגורמים שהחזירו את פועלי הרכבת השובתים לעבודה. המשבר ברכבת בחודש אבגוסט הביא לידי התפוררות גמורה של עבודת הסבלות בתחנות. הפועלים היהודים עמדו אז בפרץ והבטיחו את החזקת השירות הזה בתחנות העיקריות. לאחר שעת המצוקה ולאחר שהסבלים הערבים, בראותם כי משק הרכבת פועל כסדרו, חזרו לעבודה — פוטרו בהדרגה הפועלים היהודים. המחלקה המדינית הוסיפה לדרוש מהממשלה לקבל פועלים יהודים נוספים לרכבת. לבסוף הודתה הממשלה, כי מטעמים כלליים רצוי להגדיל את מספר הפועלים היהודים, אולם היא טענה יחד [illegible] זה כי בתנאים הכספיים הקיימים אין ביכלתה לשאת בנטל ההוצאות, שתחייב קבלת פועלים נוספים אלה. הממשלה הודיעה כי יש לדחות את פתרון השאלה עד לאחר פרסום הדין וחשבון של הועדה המלכותית וההכרזה על המדיניות הממשלתית החדשה.

ומיום 30 באוגוסט 36

מכתב ההנהלה לנציב העליון מיום 14 במאי 1936

ירושלים, 14 במאי 1936.

הוד מעלתו,

בהתאם להצעתו הננו מתכבדים להגיש לפניו את ההערות הבאות בכתב.

1. לאחר פרוץ התקפות הרצח על יהודים ביפו והכרזת שביתה כללית על ידי המנהיגים הערבים נתפשטו מעשי פרעות על פני כל הארץ. יהודים חפים מפשע נתקפים, נדקרים, נרגמים ונורים; שדותיהם נשרפים, עציהם נעקרים; בזכויותיהם העליונות כבני העם היהודי נעשית התנקשות; מתנהלת תעמולת זדון נגד קיומם הלאומי ונגד זכויותיהם ההיסטוריות המוכרות ע"י המנדט וע"י החוק הבין־לאומי; נעשה נסיון מאורגן וגלוי לקומם את ההמונים הערביים כדי למגר את השלטון שהוקם בארץ ולשנות ע"י מעשי אלימות וטרור את החוק היסודי אשר עליו מושתת שלטון זה — המנדט הבריטי

של תל אביב וסביבותיה, ע"י ההפסקה הגמורה של עבודתו. דרשנו מאת הממשלה לאפשר לסוחרים, לסוכנים ולסבלים היהודים להמשיך את עבודתם בנמל ולאחוז באמצעים אשר יביאו לידי חידוש פריקת הסחורות. גם דרישה זו נדחתה וחזרה ונדחתה. ב־25 באפריל הובטח לנו, כי הנמל יפתח ב־27 באפריל, אולם כשהיה לנו הכבוד להפגש עם הוד מעלתו באותו יום עצמו שמענו, כי לדעת שלטון המחוז כרוך חידוש העבודה בנמל בסכנת פרעות ושפיכת דמים על כן אין פתיחת הנמל אפשרית. קבלת הכיון הזה פירושו היה הסתלקות הממשלה מתפקידיה והפקרת אחד השירותים הצבוריים החיוניים ביותר. נמל יפו הוסגר למעשה לידי ועד השביתה הערבית, אשר על ידי כך ניתנה לו האפשרות לכפות את

היהודי. אנו רואים, איפוא, צורך דחוף בגיוס כוח כזה של שוטרים יהודים, אשר יחד עם המשטרה הבריטית, יהא מספיק למלא את צרכי הפעולה המשטרתית בישובים היהודים בשעת חירום זו. גיוסם של מאה שוטרים יהודים חדשים, אשר בעצם הובטח זמן רב לפני המהומות הנוכחיות, וכן ההצעה לגייס מספר שוטרים נוספים, אין לראותם כמספיקים למלא את צרכי השעה. יש צורך חיוני לתת גם נשק נוסף למתישבים היהודים בכל המקומות המועדים להתקפה.

10. אנו רואים לנו חובה להביא מחדש לפני הוד מעלתו, בכל ההדגשה האפשרית, את הדרישות הבאות לעיון דחוף ופעולה מהירה:

א. להכריז לבלתי חוקית את השביתה שנתארגנה במטרה מפורשת לתחרחר ריב בארץ ולמגר את השלטון והמשטר הקיים.

ב. לאחוז באמצעים נמרצים נגד פעולות איום וכפיה, בדבור ובמעשה, המכוונות להשבית פועלים וסוחרים ערבים בעל כרחם ולדכא כל הסתה למלחמה גזעית ולמעשי אלמות.

ג. לפרק את הגוף הקרוי „הועד הערבי העליון" ולהטיל אחריות על חברי הועד הזה ועל חברי ועדי השביתה המקומיים לכל מעשי האלמות ושאר הפשעים שייעשו נגד יהודים או נגד תושבים אחרים הנאמנים לשלום הארץ.

ד. לאחוז באמצעים נמרצים, כדי למנוע ולדכא כל נסיון למרי אזרחי, על ידי פעולות חמורות הן נגד המסיתים לתנועה זו והן נגד המצטרפים אליה.

ה. להטיל ענשים קיבוציים על שכונות וכפרים שבסביבתם נערכות התקפות או נעשים פשעים חקלאיים, ולהוציא את הענשים האלה לפועל.

ביום

חוף ת'
במקום
העיר.
ט.
רדים
הישוב
.11
אמצעי